

Miljödepartementet

Rättssekretariatet

Rättssakkunnig

Christoffer Sheats

ankn: 52527

073-08 90 156

christoffer.sheats@regeringskansliet.se

Uppdaterad förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

1. Sammanfattning

En ny förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor behöver beslutas i anslutning till att lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor träder i kraft. Den nya förordningen innebär bl.a. att prövningen av frågor om ansvarsförsäkringar och kompletterande säkerheter flyttas från Finansinspektionen och Strålsäkerhetsmyndigheten till Riksgäldskontoret som bereder och prövar frågan. Ärenden av principiell betydelse eller av särskild vikt prövas i stället av regeringen.

Innehavare av andra kärntekniska anläggningar än kärnkraftsreaktorer i drift och transportörer av kärnämne eller kärnavfall får en möjlighet att ansöka om ett lägre ansvarsbelopp än 700 miljoner euro. Strålsäkerhetsmyndigheten föreslås bereda frågan och regeringen besluta.

Strålsäkerhetsmyndigheten och Riksgäldskontoret föreslås få ett delat tillsynsansvar. Nya bestämmelser införs i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten för att Strålsäkerhetsmyndigheten ska kunna ta ut avgifter för prövning av ärenden och utöva tillsyn över lagen och förordningen. Nya bestämmelser införs också för att Riksgäldskontoret ska kunna ta ut avgifter för att handlägga ärenden om säkerheter och utöva tillsyn över lagen och förordningen i frågor om ansvarsförsäkringar, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter.

Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

2. Författningsförslag

2.1 Förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Regeringen föreskriver följande.

Tillämpning och undantag

- 1 § Denna förordning är meddelad med stöd av
- 13 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor i fråga om 4 §,
 - 14 § lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor i fråga om 2 §,
 - 38 § lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor i fråga om 12 och 15 §§,
 - 56 a § lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor i fråga om 26 §,
 - 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 9 §, och
 - 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

2 § Vid tillämpning av lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor och denna förordning ska Hongkong likställas med en konventionsstat.

3 § Ord och uttryck i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

4 § Strålsäkerhetsmyndigheten får meddela föreskrifter, eller i det enskilda fallet besluta om att lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor inte ska tillämpas i fråga om kärntekniska anläggningar, kärnämnen och kärnavfall när den risk som är förenad med anläggningarna, ämnen eller avfallet är liten.

Ansvar för en transportör

5 § Strålsäkerhetsmyndigheten prövar en ansökan enligt 24 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor om att en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en eller flera anläggningshavare.

En ansökan ska vara skriftlig och innehålla

1. en beskrivning av transporten,
2. uppgifter om mängden och karaktären av de kärnämnen eller det kärnavfall som transporten avser,

3. en försäkran från anläggningshavaren eller anläggningshavarna om att de samtycker till att transportören övertar ansvaret, och
4. ett bevis om att det finns en säkerhet som krävs enligt lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor för transporten.

Lägre ansvarsbelopp för vissa anläggningar och transporter

6 § En ansökan enligt 31 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor om ett lägre ansvarsbelopp för en anläggning eller transport lämnas in till Strålsäkerhetsmyndigheten.

En ansökan ska vara skriftlig och innehålla

1. en beskrivning av anläggningen eller transporten,
2. uppgifter om mängden och karaktären av de kärnämnen eller det kärnavfall som anläggningen eller transporten omfattar,
3. en analys av riskerna för och omfattningen av en radiologisk olycka i samband med verksamheten,
4. ett förslag till ansvarsbelopp, och
5. ett förslag till ansvarsförsäkring enligt 11 § och kompletterande säkerhet enligt 12 § som är tillräckligt för att täcka anläggningshavarens eller transportörens ersättningsansvar.

En ansökan får avse flera transporter om uppgifterna enligt 1–5 är desamma för varje enskild transport.

7 § Strålsäkerhetsmyndigheten ska ge Kammarkollegiet och Riksgäldskontoret möjlighet att yttra sig över ansökan. Myndigheten ska hämta in övriga yttranden om det behövs.

8 § Strålsäkerhetsmyndigheten ska lämna över ärendet till regeringen för beslut tillsammans med ett förslag till beslut.

Föreskrifter om ansvar för transportörer och lägre ansvarsbelopp

9 § Strålsäkerhetsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om de uppgifter som ska lämnas i en ansökan om

1. ansvar för en transportör enligt 5 §, och
2. lägre ansvarsbelopp enligt 6 §.

Säkerhet för ersättningsansvaret

10 § En innehavare av en kärnkraftsreaktor i drift ska ha en sådan ansvarsförsäkring som avses i 30 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid

radiologiska olyckor. Försäkringen ska uppgå till ett belopp som motsvarar 1 200 miljoner euro.

Om försäkringen inte gäller för vissa radiologiska skador, ska försäkringsgivaren ange det i försäkringen.

11 § En innehavare av en kärnteknisk anläggning som inte är en kärnkraftsreaktor i drift ska ha en sådan ansvarsförsäkring som avses i 30 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Försäkringen ska uppgå till ett belopp som motsvarar 700 miljoner euro eller det lägre belopp som har beslutats enligt 31 § samma lag.

Om försäkringen inte gäller för vissa radiologiska skador, ska försäkringsgivaren ange det i försäkringen.

12 § Om en ansvarsförsäkring enligt 10 eller 11 §§ inte gäller för vissa radiologiska skador ska anläggningshavaren se till att den eller de kompletterande säkerheter ställs som behövs för att täcka ersättningsansvaret med

1. det belopp som gäller enligt 30 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, eller
2. det lägre belopp som har beslutats enligt 31 § samma lag.

Säkerheten får inte utgöras av fastighet på vilken det bedrivs kärnteknisk verksamhet.

Prövningen av säkerheter

13 § Anläggningshavare ska redovisa de säkerheter som ställts enligt 10–12 §§ till Riksgäldskontoret senast den 31 januari varje år.

14 § För varje anläggningshavare ska Riksgäldskontoret inom två månader från det att redovisning enligt 13 § har lämnats pröva om de redovisade säkerheterna är godtagbara för att täcka ersättningsansvaret enligt 30–31 §§ lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Om ett ärende har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt, ska Riksgäldskontoret i stället lämna över ärendet till regeringen för beslut tillsammans med ett eget förslag till beslut.

15 § En anläggningshavare ska ställa godtagbara tilläggssäkerheter motsvarande ett bestämt belopp, om värdebeständigheten på den eller de säkerheter som har ställts har försämrats och inte längre är godtagbar.

16 § Riksgäldskontoret ska pröva om en tilläggssäkerhet som ställts är godtagbar för att täcka ersättningsansvaret enligt 30–31 §§ lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Om ett ärende har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt, ska Riksgäldskontoret i stället lämna över ärendet till regeringen för beslut tillsammans med ett förslag till beslut.

Särskild försäkring för transporter

17 § I en särskild försäkring för transporter enligt 32 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor ska det anges om försäkringen inte gäller för vissa radiologiska skador.

Om försäkringen inte gäller för vissa radiologiska skador ska anläggningshavaren ställa den eller de kompletterande säkerheter enligt 12 § som behövs för att täcka ersättningsansvaret med

1. det belopp som gäller enligt 30 § lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, eller
2. det lägre belopp som har beslutats enligt 31 § samma lag.

18 § Anläggningshavare ska redovisa de säkerheter som ställts enligt 11 och 12 §§ till Riksgäldskontoret senast en månad före transporten avgår.

Riksgäldskontoret ska inom tre veckor från det att anläggningshavaren lämnat redovisningen pröva om förslaget är godtagbart för att täcka anläggningshavarens ersättningsansvar enligt 30–31 §§ lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Upphörande av säkerhet

19 § En anläggningshavare ska underrätta Riksgäldskontoret enligt 34 § 1 lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor om en ansvarsförsäkring eller annan säkerhet har sagts upp eller annars upphört att gälla.

Transportcertifikat

20 § Strålsäkerhetsmyndigheten utfärdar intyg om transportcertifikat enligt 40 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Strålsäkerhetsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur ett transportcertifikat ska vara utfärdat.

Underrättelse om otillräcklig ersättning

21 § Riksgäldskontoret ska underrätta regeringen och Strålsäkerhetsmyndigheten om

1. det har inträffat en radiologisk olycka, och
2. anläggningshavarens ansvarsförsäkring, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter inte är tillräckliga för att betala ersättningar till skadelidande.

Tillsyn

22 § Strålsäkerhetsmyndigheten ska utöva tillsyn över att lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, denna förordning och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen följs om inte annat följer av 23 §.

23 § Riksgäldskontoret ska utöva tillsyn över att lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, denna förordning och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen följs i frågor om ansvarsförsäkringar, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter.

24 § Riksgäldskontoret ska

1. följa värdet på de säkerheter som ställts enligt 10–12 §§, och
2. bevaka att de villkor som säkerheterna har förenats med följs.

25 § Strålsäkerhetsmyndigheten och Riksgäldskontoret ska samverka med varandra i frågor som berör båda myndigheternas respektive ansvarsområde.

Avgifter

26 § Riksgäldskontoret ska ta ut avgifter för

1. ärenden om prövning av säkerheter enligt 14 och 16 §§,
2. ärenden om särskild försäkring för transporter enligt 18 §, och
3. tillsyn över att lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, denna förordning och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen följs i frågor om ansvarsförsäkringar, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter.

Riksgäldskontoret ska besluta om avgifternas storlek. Avgifter ska tas ut med full kostnadstäckning.

27 § Bestämmelser om avgifter för Strålsäkerhetsmyndighetens prövning och tillsyn finns i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Överklagande

28 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 5, 14, 16, 18 och 26 §§ får dock inte överklagas. Beslut enligt denna förordning gäller omedelbart om inte annat bestäms i beslutet.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2021.
 2. Genom förordningen upphävs förordningen (1981:327) med förordnanden enligt atomansvarighetslagen (1968:45).
 3. En anläggningshavare som ska ställa säkerhet för första gången enligt 10–12 §§ ska ge in säkerheterna till Riksgäldskontoret senast den 1 mars.
 4. En säkerhet som ges in enligt punkten 3 får avse ett lägre ansvarsbelopp än det belopp som säkerheten ska täcka enligt 10–12 §§, om en ansökan som avses i 4 § samtidigt har getts in till Strålsäkerhetsmyndigheten. Säkerheten får då avse det lägre ansvarsbeloppet till dess ansökan har prövats.

2.2 Förordning om ändring i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten

Regeringen föreskriver att 1, 4, 5 och 11 §§ i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna förordning är meddelad med stöd av

- 30 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i fråga om 4, 5, 6–11 a, 13–15 och 19 §§,
- 10 kap. 4 § strålskyddslagen (2018:396) i fråga om 4, 5 a–6, 11 b–12 och 16–19 §§,

– 56 a § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor i fråga om 4, 5 och 11 §§,

- 20 § andra stycket 16 lagen (2006:263) om transport av farligt gods i fråga om 4, 5, 6, 10 och 19 §§, och
- 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

4 §²

En ansökningsavgift ska betalas av den som ansöker om

1. tillstånd enligt 5 eller 5 a § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,	
2. tillstånd enligt strålskyddslagen (2018:396), strålskyddsförordningen (2018:506) eller föreskrifter meddelade med stöd av dessa, <i>eller</i>	2. tillstånd enligt strålskyddslagen (2018:396), strålskyddsförordningen (2018:506) eller föreskrifter meddelade med stöd av dessa,
3. Strålsäkerhetsmyndighetens prövning av ett ärende enligt 8 § eller 18 § andra stycket förordningen (2006:311) om transport av farligt gods.	3. Strålsäkerhetsmyndighetens prövning av ett ärende enligt 8 § eller 18 § andra stycket förordningen (2006:311) om transport av farligt gods, <i>eller</i>

4. tillstånd enligt 24 § eller 31 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

¹ Senaste lydelse 2019:74

² Senaste lydelse 2019:1314

5 §³

Avgift enligt 4 § 1 ska betalas till Strålsäkerhetsmyndigheten med 101 400 000 kronor, om ansökan avser uppförande av en kärnkraftsreaktor som ska ersätta en permanent avstängd kärnkraftsreaktor, varav 34 476 000 kronor när ansökan ges in, 33 462 000 kronor senast ett år efter att ansökan gavs in och 33 462 000 kronor senast två år efter att ansökan gavs in.

Avgift enligt 4 § 1 eller 3 ska betalas till Strålsäkerhetsmyndigheten när ansökan ges in

Avgift enligt 4 § 1 eller 3–4 ska betalas till Strålsäkerhetsmyndigheten när ansökan ges in

1. med 2 268 000 kronor, om ansökan avser uppförande av en kärnteknisk anläggning kategori 1, dock inte en kärnkraftsreaktor eller anläggning för slutförvaring av använt kärnbränsle,

2. med 1 129 000 kronor, om ansökan avser uppförande av en kärnteknisk anläggning kategori 2,

3. med 568 000 kronor, om ansökan avser uppförande av en kärnteknisk anläggning kategori 3,

4. med 113 000 kronor, om ansökan avser uppförande av en kärnteknisk anläggning kategori 4,

5. med 1 558 000 kronor, om ansökan avser drift av en kärnteknisk anläggning kategori 1,

6. med 568 000 kronor, om ansökan avser drift av en kärnteknisk anläggning kategori 2,

7. med 284 000 kronor, om ansökan avser drift av en kärnteknisk anläggning kategori 3,

8. med 56 000 kronor, om ansökan avser drift av en kärnteknisk anläggning kategori 4,

9. med 113 000 kronor, om ansökan avser innehav av en kärnteknisk anläggning,

10. med 56 000 kronor, om ansökan avser särskilt tillstånd enligt 5 a § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

11. med 114 000 kronor, om ansökan avser en anläggning för markdeponering av lågaktivt kärnavfall som inte härrör från kommersiell uranbrytning och till en sådan anläggning hörande anläggningar för behandling eller lagring, förutsatt att aktiviteten hos den totala mängden avfall i markdeponeringsanläggningen inte överstiger 10 terabecquerel varav högst 10 gigabecquerel utgörs av alfaaktiva ämnen,

³ Senaste lydelse 2019:1314

12. med 43 000 kronor, om ansökan avser gränsöverskridande transport av använt kärnbränsle, kärnavfall eller annat radioaktivt avfall,

13. med 81 000 kronor, om ansökan avser transport av radioaktiva ämnen enligt en särskild överenskommelse om säkerhetsåtgärder,

14. med 35 500 kronor, om ansökan avser förvärv, innehav, överlåtelse, bearbetning, transport eller annan hantering av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall och denna hantering eller befattning inte omfattas av någon ansökan enligt 1–13,

15. med 16 500 kronor, om ansökan avser transport av ett radioaktivt ämne som inte omfattas av någon ansökan enligt 1–14, *och*

16. med 76 000 kronor, om ansökan avser bekräftelse av certifikat för kollikonstruktion.

15. med 16 500 kronor, om ansökan avser transport av ett radioaktivt ämne som inte omfattas av någon ansökan enligt 1–14,

16. med 76 000 kronor, om ansökan avser bekräftelse av certifikat för kollikonstruktion,

17. med 75 000 kronor, om ansökan avser att en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en eller flera anläggningshavare, och

18. med 75 000 kronor, om ansökan avser en begränsning av säkerhet för ersättningsansvaret.

11 §⁴

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet ska betala avgift för Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn över att *lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, strålskyddslagen (2018:396), förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet och strålskyddsförordningen (2018:506) samt villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa lagar och förordningar följs.*

Avgiften ska, efter särskild debitering av Strålsäkerhetsmyndig-

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet ska betala avgift för Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn över att *följande författningar samt villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa författningar följs:*

1. lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

2. lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor,

3. strålskyddslagen (2018:396),

4. förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet,

⁴ Senaste lydelse 2019:1314

heten, betalas förskottsvis för varje kalenderkvartal.

1. med 4 374 000 kronor för en kärnkraftsreaktor under normaldrift,
2. med 750 000 kronor för en anläggning för framställning av bränsle för kärnkraftsreaktorer,
3. med 600 000 kronor för en forsknings- och materialprovningsreaktor under normaldrift,
4. med 750 000 kronor för en anläggning där mer än 1 000 ton använt kärnbränsle mellanlagras,
5. med 350 000 kronor för en anläggning där använt kärnbränsle mellanlagras och den lagrade mängden inte överstiger 1 000 ton,
6. med 750 000 kronor för en anläggning för slutförvaring av kärnavfall som inte utgör sådan markdeponering som avses i 5 § andra stycket 11,
7. med 400 000 kronor för en anläggning för mellanlagring av kärnavfall,
8. med 400 000 kronor för en anläggning för behandling av kärnämne som inte utgör en anläggning för framställning av bränsle,
9. med 400 000 kronor för en anläggning för behandling av kärnavfall,
10. med 750 000 kronor för en kärnkraftsreaktor under avveckling,
11. med 251 500 kronor för en forsknings- och materialprovningsreaktor under avveckling, och
12. med 11 000 kronor för en sådan markdeponering som avses i 5 § andra stycket 11.

5. strålskyddsförordningen (2018:506),
och

5. förordningen (0000:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Avgiften ska, efter särskild debitering av Strålsäkerhetsmyndigheten, betalas förskottsvis för varje kalenderkvartal.

1. med 4 424 000 kronor för en kärnkraftsreaktor under normaldrift,
2. med 760 000 kronor för en anläggning för framställning av bränsle för kärnkraftsreaktorer,
4. med 790 000 kronor för en anläggning där mer än 1 000 ton använt kärnbränsle mellanlagras,
6. med 760 000 kronor för en anläggning för slutförvaring av kärnavfall som inte utgör sådan markdeponering som avses i 5 § andra stycket 11,

8. med 410 000 kronor för en anläggning för behandling av kärnämne som inte utgör en anläggning för framställning av bränsle,

9. med 410 000 kronor för en anläggning för behandling av kärnavfall,

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2021.

2.3 Förordning om ändring i förordningen (2009:93) med instruktion för Finansinspektionen

Regeringen föreskriver att 3 § förordningen (2009:93) med instruktion för Finansinspektionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §⁵

Myndigheten ska

1. biträda regeringen med yttranden och utredningar,
2. i en särskild rapport till regeringen senast den 15 april varje år redovisa avgiftsutfall och kostnadstäckning för avgifter enligt förordningen (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen och förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet,
3. i särskilda rapporter till regeringen senast den 15 april och senast den 1 oktober varje år redovisa förslag till ändringar i bestämmelserna i förordningen om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen och förordningen om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet som bör göras med anledning av gjorda eller kommande ändringar i regelverket på myndighetens ansvarsområde,
4. i en särskild rapport till regeringen senast den 15 maj varje år redogöra för myndighetens erfarenheter av tillsynsarbetet avseende konsumentskydd, lämna en bedömning av riskerna för konsumenterna inom det finansiella området, ange de åtgärder som vidtagits eller kan komma att vidtas för att stärka konsumentskyddet samt redogöra för behovet av utveckling av regler på området, och
5. i särskilda rapporter till regeringen senast den 20 juni och den 15 december varje år redogöra för myndighetens analys och bedömning av den finansiella stabiliteten, de åtgärder som vidtagits och kan komma att vidtas för att motverka att finansiella obalanser uppstår, åtgärdernas effekter på samhällsekonomin samt behovet av utveckling av regler på området.

Myndigheten har också uppgifter enligt 22 § första stycket atomansvarighetslagen (1968:45), förordningen (2001:100) om den officiella statistiken, förordningen (2015:1052) om krisbe-

Myndigheten har också uppgifter enligt 1 förordningen (2001:100) om den officiella statistiken,

⁵ Senaste lydelse 2016:1104

redskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap och förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

2. förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, och

3. förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2021.

3. Pariskonventionen och den svenska regleringen

Sverige har ratificerat 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område och dess tilläggskonvention (1963 års Brysselkonvention om supplerande statsansvar). Konventionerna reglerar ansvaret för skador som uppkommer till följd av radiologiska olyckor vid kärntekniska anläggningar och under transport av kärnämnen och kärnavfall. De svenska reglerna om ansvar och ersättning för atomskador bygger på dessa konventioner och återfinns i atomansvarighetslagen (1968:45) och förordningen (1981:327) med förordnanden enligt atomansvarighetslagen (1968:45).

Båda konventionerna har ändrats genom 2004 års ändringsprotokoll, men ändringsprotokollens ikraftträdande har dröjt eftersom alla parter inte varit redo att ratificera. Fördröjningen beror också på rådets beslut 2004/294/EG av den 8 mars 2004 om bemyndigande för de medlemsstater som är fördragslutande parter i Pariskonventionen av den 29 juli 1960 om skadeståndsansvar på atomenergins område att i Europeiska gemenskapens intresse ratificera eller ansluta sig till protokollet om ändring av konventionen. Enligt beslutet ska medlemsstaterna inom rimlig tid och om möjligt före den 31 december 2006 samtidigt deponera sina ratifikations- eller anslutningsinstrument avseende protokollet om ändring av Pariskonventionen.

Det har fram till nu inte funnits förutsättningar för ett gemensamt och samtidigt agerande från medlemsstaternas sida. Dock uppgav Italien, som sista dröjande medlemsstat, vid partsmötet i juni 2019 att man kommer att kunna ratificera protokollet inom en snar framtid och vid NEA:s (Nuclear Energy Agency) senaste styrelsemöte i oktober 2019 angavs att en möjlig gemensam ratificering skulle kunna ske 2020 eller 2021. Vid det senaste partsmötet den 22 juni bekräftade Italien att en ratificering är möjlig inom en snar framtid dock utan angivande av ett specifikt datum för när den nationella lagstiftningen kan beslutas. Vid mötet konstaterades därför att en gemensam ratificering preliminärt kan ske den 1 januari 2022 med hänsyn till lagstiftningsprocessen i Italien och att flertalet parter, inklusive Sverige, behöver sex månader för slutliga förberedelser inför ratificering.

4. Atomansvaret har utretts tidigare

Två tidigare utredningar har haft till uppgift att utreda frågor med anledning av de reviderade Paris- och tilläggskonventionerna. Betänkandet Översyn av atomansvaret (SOU 2006:43) redovisades i april 2006 och Strålsäkerhetsutredningen redovisade delbetänkandet Kärnkraft – nya reaktorer och ökat skade-

ståndsansvar (SOU 2009:88) i oktober 2009. För- och nackdelar med olika typer av säkerheter har övervägts i båda betänkandena men också i propositionen Kärnkraften – ökat skadeståndsansvar (prop. 2009/10:173 s. 60 f.).

5. Utredning om skadereglering vid en radiologisk olycka

Regeringen har beslutat att tillsätta en särskild utredare som ska föreslå vilka ytterligare författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt de reviderade Paris- och tilläggskonventionerna (M 2020:01). Syftet är att skapa ett skaderegleringssystem för att kunna hantera skadeståndsanspråk vid en radiologisk olycka. Utredaren ska enligt kommittédirektiven (dir. 2020:12) bland annat föreslå godtagbara former av säkerhet för sena personskador, föreslå när och hur en säkerhet ska få tas i anspråk, föreslå hur medlen ska fördelas, utforma ett skaderegleringssystem, och lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021.

6. Förordning om ansvar och ersättning vid radiologisk olycka

För att genomföra 2004 års ändringsprotokoll har en ny lag redan antagits, lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360). Den träder i kraft när regeringen beslutar det. Lagen benämns fortsättningsvis för ansvarslagen. Ett förslag till en ny förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor som kompletterar lagen har också remitterats 2011 (dnr M2011/2190/R). Förslaget till förordning med tillhörande promemoria bifogas i *bilaga 1*. Den nya förordningen benämns fortsättningsvis för ansvarsförordningen. En majoritet av remissinstanserna tillstyrkte förslaget. Synpunkterna berörde i huvudsak frågor om vilken typ av säkerhet som bör ställas, försäkringsbeloppets storlek, försäkringsansvar för övriga anläggningshavare, ansvaret för prövning av och tillsyn över ställda säkerheter och skaderegleringssystem. I denna promemoria har förordningen arbetats om både utifrån de synpunkter som lämnades vid remitteringen och utvecklingen därefter.

I uppdraget för utredningen om skadereglering vid radiologisk olycka ligger bl.a. att efter samråd med Miljödepartementet föreslå nödvändiga uppdateringar av förslaget till ny förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Eftersom en gemensam ratificering enligt tidigare besked vid partsmötena i Pariskonventionen kunde ske redan 2020 påbörjade dock Miljödepartementet arbetet med att uppdatera förordningen parallellt med utredningens uppdrag. Eftersom arbetet med att uppdatera förordningen nu har

färdigställt och något definitivt besked i fråga om ratificeringsdatum ännu inte har lämnats bör dock remitteringen av denna promemoria inte avvakta utredningens förslag.

6.1 Fördelning av ansvar och uppgifter

Förslag: Ansvaret för prövning av säkerheter och särskild försäkring för transporter samt godkännande av försäkring flyttas från Strålsäkerhetsmyndigheten och Finansinspektionen till Riksgäldskontoret. Tillsynsansvaret delas mellan Strålsäkerhetsmyndigheten och Riksgäldskontoret. Strålsäkerhetsmyndigheten har det övergripande tillsynsansvaret och Riksgäldskontoret har tillsynsansvar över frågor om ansvarsförsäkringar, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter. Myndigheterna ska samverka med varandra i frågor som berör båda myndigheternas respektive ansvarsområde.

Skälen för förslaget: Ansvaret för uppgifter under atomansvarighetslagen är uppdelat på flera myndigheter. Enligt förordningen med förordnanden enligt atomansvarighetslagen är Finansinspektionen ansvarig för godkännande av försäkring och Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarig för övergång av ersättningsansvar och certifikat i samband med transport av atomsubstans. Anmälan om upphörande av försäkringsavtal görs också till Strålsäkerhetsmyndigheten. Anmälan om anspråk på ersättning av statsmedel för atomskada görs hos länsstyrelsen. Uppdelningen av prövningen på olika myndigheter kvarstår i det utkast till förordning som remitterades 2011. I likhet med ett flertal remissinstanser vid remitteringen 2011 däribland *Riksgäldskontoret*, *Svensk Försäkring* och *Studsвик AB* anser regeringen att uppdelningen av prövningen på flera olika myndigheter av de uppgifter som följer av ansvarslagen behöver ses över.

Inom det närliggande området kärnavfallsfinansiering har det nyligen skett förändringar genom att Strålsäkerhetsmyndighetens ansvar enligt förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter (finansieringsförordningen) har flyttats till Riksgäldskontoret (M2017/02088/Ke, M2017/02089/Ke och prop. 2016/17:199). Riksgäldskontoret bör ges motsvarande ansvar även inom området för ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Strålsäkerhetsmyndigheten har därför ersatts med Riksgäldskontoret i de bestämmelser som avser prövning av säkerheter och särskild försäkring för transporter. Finansinspektionens ansvar för godkännande av försäkring enligt 3 § förordningen med förordnanden enligt atomansvarighetslagen

flyttas alltså över till Riksgäldskontoret. Denna uppgift tas bort i 3 § förordningen (2009:93) med instruktion för Finansinspektionen.

Strålsäkerhetsmyndigheten bör ha ansvar för uppgifter som kräver kunskap inom det kärntekniska området. Strålsäkerhetsmyndigheten ska därför fortfarande pröva ansökningar om att dels en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en anläggningshavare enligt 5 §, dels ansökningar om lägre ansvarsbelopp för vissa anläggningar och transporter enligt 6 § samt utfärda intyg om transportcertifikat enligt 20 §.

Enligt 56 § ansvarslagen ska tillsynen över lagen och anslutande föreskrifter utövas av den myndighet regeringen bestämmer. Frågan är då vilken myndighet som ska ha detta tillsynsansvar. De myndigheter som närmast kommer i fråga är Strålsäkerhetsmyndigheten och Riksgäldskontoret.

I förarbetena till ansvarslagen anges att Strålsäkerhetsmyndigheten bör vara lämplig som tillsynsmyndighet (prop. 2009/10:173 s. 108). I propositionen anges att en tillsynsmyndighet måste kontrollera att det finns en gällande försäkring, att försäkringen täcker det belopp och de skyldigheter som föreskrivs och att det är rätt aktör som har tecknat försäkringen samt att tillsynen även bör avse straffbestämmelsen som avser dessa skyldigheter. När ansvarslagen skrevs var den huvudsakliga inriktningen att Strålsäkerhetsmyndigheten skulle ansvara för godkännande av försäkring. Detta ansvar föreslås nu flyttas över till Riksgäldskontoret bl.a. mot bakgrund av den överflyttning av motsvarande ansvar som har skett inom finansieringen av kärntekniska restprodukter.

Överflyttningen av ansvaret för godkännande av försäkring kan tala för att Riksgäldskontoret bör ges tillsynsansvaret. Riksgäldskontoret är också statens centrala finansförvaltning (se 1 § förordningen (2007:1447) med instruktion för Riksgäldskontoret). Å andra sidan är Strålsäkerhetsmyndigheten förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, frågor om säkerhet och fysiskt skydd i kärnteknisk och annan verksamhet med strålning samt frågor om nukleär icke-spridning (se 1 § förordningen (2008:452) med instruktion för Strålsäkerhetsmyndigheten).

Strålsäkerhetsmyndigheten har alltså ett övergripande ansvar för frågor inom det kärntekniska området. Strålsäkerhetsmyndigheten bör därför få det övergripande tillsynsansvaret över att lagen och förordningen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor samt föreskrifter som meddelats med stöd

av förordningen följs. Riksgäldskontoret är statens centrala finansförvaltning och bör därför få tillsynsansvaret över att lagen och förordningen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor samt föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen följs i frågor om ansvarsförsäkringar, kompletterande säkerheter och tilläggssäkerheter. Myndigheterna ska samverka med varandra i frågor som berör båda myndigheternas respektive ansvarsområde. Bestämmelser om tillsyn införs i 22–25 §§.

6.2 Undantag från lagens tillämpningsområde

Förslag: Strålsäkerhetsmyndigheten bemyndigas att föreskriva om undantag från ansvarslagens tillämpningsområde.

Skälen för förslaget: Enligt 1 § andra stycket i atomansvarighetslagen kan från lagens tillämpning undantas atomanläggning, atombränsle eller radioaktiv produkt, om den risk som är förbunden med anläggningen, bränslet eller produkten är ringa. Sådana undantag har enligt 1 § förordningen med förordnanden enligt atomansvarighetslagen meddelats i den omfattning och under de villkor som anges i en bilaga till förordningen. Möjligheten till att göra motsvarande undantag finns i 13 § ansvarslagen. Det bör därför införas en bestämmelse i ansvarsförordningen som medger undantag från ansvarslagen tillämpningsområde. Eftersom den typ av kärntekniska anläggningar, kärnämnen och kärnavfall som kan bli föremål för undantag kan komma att förändras bör undantagen finns på föreskriftsnivå. Strålsäkerhetsmyndigheten bemyndigas därför att föreskriva om undantag. Bilagan med undantag till förordningen med förordnanden enligt atomansvarighetslagen kommer alltså att ersättas av Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter och beslut i det enskilda fallet. Bestämmelse om undantag införs i 4 §.

6.3 Lägre ansvarsbelopp för vissa anläggningar och transporter

Förslag: En möjlighet införs att ansöka om ett lägre ansvarsbelopp för flera transporter samtidigt. Ett bemyndigande införs för Strålsäkerhetsmyndigheten att meddela föreskrifter om de ytterligare uppgifter som ska lämnas i en ansökan om lägre ansvarsbelopp.

Skälen för förslaget: Regeringen har enligt 31 § ansvarslagen möjlighet att besluta om ett lägre ansvarsbelopp för vissa anläggningar och transporter. Bestämmelsen motsvaras av artikel 7 b i Pariskonventionen som anger minimibeloppet 70 miljoner euro för anläggningar som inte är kärnreaktorer och 80 miljoner för transporter.

Nordiska Kärnforsäkringspoolen framförde vid remitteringen 2011 ett önskemål om tydliga kriterier för vilka typer av transporter som omfattas av bestämmelsen, exempelvis avseende skrottransporter. Mot bakgrund av att det i dagsläget sker ett stort antal transporter undrade kärnforsäkringspoolen om bestämmelsen ger en möjlighet att ansöka om ett lägre ansvarsbelopp för en viss typ av transporter eller om ansökan måste göras för varje enskild transport. I linje med kärnforsäkringspoolens önskemål införs i 6 § tredje stycket en möjlighet att ansöka om flera transporter samtidigt. Det införs också ett bemyndigande i 9 § för Strålsäkerhetsmyndigheten att meddela föreskrifter om de ytterligare uppgifter som ska lämnas i en ansökan om lägre ansvarsbelopp.

Westinghouse Electric Sweden AB efterfrågade vid remitteringen 2011 riktlinjer för var, mellan 70 och 700 miljoner euro, som ansvaret hamnar och uppger att deras anläggning inte kan orsaka nukleära skador som ens är i närheten av 700 miljoner euro. Av förarbetena till Pariskonventionen (OECD:s kärnenergiorgan, Nuclear Energy Agency, punkt 68, Exposé des Motifs⁶) framgår att artikel 7 b ger en möjlighet att fastställa ett lägre ansvarsbelopp när konventionsstaten bedömer att den kärntekniska anläggningen i fråga eller kärnämnen för en viss transport i jämförelse med andra kärntekniska anläggningar och transporter som omfattas av konventionen sannolikt inte orsakar betydande skador. Som exempel på sådana anläggningar ges små forskningsreaktorer eller laboratorium. Syftet med bestämmelsen är att undvika att tynga anläggningshavare med obefogade kostnader för försäkring eller annan säkerhet. Av artikel 10 c följer dock att konventionsstaten är skyldig att ersätta skada som uppgår till ett högre belopp än det som bestämts med stöd av artikel 7 b dock högst upp till 700 miljoner euro (punkt 69, Exposé des Motifs). Med utgångspunkt i dessa riktlinjer från Exposé des Motifs kommer det att byggas upp en kunskap och praxis såväl i Sverige som internationellt kring dessa frågor som kan ge vägledning. Strålsäkerhetsmyndigheten kan också ge viss ledning i denna fråga genom det nya bemyndigandet om att meddela föreskrifter som nu införs.

Svensk Försäkring ansåg vid remitteringen 2011 att det borde övervägas om Kammarkollegiet och inte Finansinspektionen ska yttra sig över ansökan eftersom Kammarkollegiet sannolikt har en bättre kunskap än *Finansinspektionen* om skador och vad dessa kan generera i kostnadsmassa. Finansinspek-

⁶ [https://one.oecd.org/document/NEA/NLC/DOC\(2020\)1/en/pdf](https://one.oecd.org/document/NEA/NLC/DOC(2020)1/en/pdf)

tionen var positiv till möjligheten att yttra sig över en ansökan såvitt avser bedömningen av en eventuell olyckas effekter på den finansiella marknaden. Stålsäkerhetsmyndigheten ska därför enligt 7 § ge Kammarkollegiet och Riksgäldskontoret möjlighet att yttra sig över ansökan. Om även Finansinspektionens yttrande bedöms nödvändigt kvarstår möjligheten i andra stycket att hämta in de övriga yttranden som behövs.

6.4 Säkerhet för ersättningsansvaret

Förslag: Anläggningshavare ska ha en ansvarsförsäkring som säkerhet för ersättningsansvaret. För de radiologiska skador som inte täcks av försäkringen ska anläggningshavaren ställa en eller flera kompletterande säkerheter.

Skälen för förslaget: Utgångspunkten är fortfarande att anläggningshavare ska ha en ansvarsförsäkring som säkerhet för ersättningsansvaret. Sedan det tidigare förslaget till förordning remitterades har utvecklingen inom försäkringsmarknaden inneburit att försäkring kan erbjudas för samtliga skador som omfattas av Pariskonventionen med ett undantag: s.k. sena personskador, dvs. skador som uppkommer mer än 10 år men inom 30 år från tidpunkten för olyckan. Det behövs alltså för närvarande en annan sorts ekonomisk säkerhet för att täcka anläggningshavarens ansvar för sena personskador.

Utredningen om skadereglering vid en radiologisk olycka har bl.a. i uppgift att föreslå godtagbara former av säkerhet för sena personskador men också att föreslå vilka krav som ska ställas på de säkerheter, inklusive ansvarsförsäkringar, som ställs. Utredningen kommer inte att hinna redovisa sitt arbete om en ratificering sker före 2021. Det måste därför finnas en tillfällig reglering på plats i avvaktan på utredningens förslag.

En tillfällig reglering bör så långt möjligt inte föregå kommande utredningsförslag. Bestämmelsen om de kompletterande säkerheterna bör därför vara så öppen som möjligt. Det blir därmed upp till anläggningshavarna att föreslå en eller flera säkerheter som kan godtas för den del av ersättningsansvaret som avser sena personskador. En central fråga är hur den föreslagna säkerheten för de sena personskadorna förhåller sig till ansvarsförsäkringen. Bör t.ex. säkerheten för sena personskador uppgå till ett visst belopp eller ska avgränsningen mot ansvarsförsäkringen göras på något annat sätt? Andra frågor rör vilka villkor en säkerhet måste vara förenad med för att vara godtagbar.

Med stöd av 38 § ansvarslagen är det möjligt att föreskriva både om vilka typer av säkerhet som kan godtas och vilka villkor som säkerheterna ska uppfylla. I utkastet till förordning från 2011 föreskrevs villkor endast för andra säkerheter än ansvarsförsäkring. *Ringhals* och *SKB* m.fl. uppgav att kravet som då föreskrevs om att säkerheten ska vara utan tidsbegränsning utesluter många typer av säkerheter som i praktiken aldrig ställs ut utan tidsbegränsning. *SKB* påpekade vidare att den säkerhet som ställs självfallet gäller under den tid som anges i säkerheten och täcker det ansvar som kan uppstå under den tiden. Någon särskild skrivning behövs därför inte eftersom det är det aktuella ansvaret som försäkras. Regeringen instämmer i remissinstansernas bedömning i denna del. Det behövs därför inte någon särskild skrivning om giltighetstid. Villkoret om tidsbegränsning har därför tagits bort.

Bestämmelser om säkerhet för ersättningsansvaret införs i 10–12 §§.

Nordiska Kärnförsäkringspoolen uppgav vid remitteringen 2011 att de undantag poolen behöver göra för sena personskador i ansvarsförsäkringarna även kommer att behöva göras i ansvarsförsäkringarna för de transporter som omfattas av ansvarslagen och att anläggningshavarna kan behöva ställa annan säkerhet för sena personskador. Bestämmelsen om särskild försäkring för transporter i 17 § har därför arbetats om för att förtydliga att även transportansvaret enligt ansvarslagen kan behöva omfattas av andra säkerheter än ansvarsförsäkring.

6.5 Prövning av säkerheter

Förslag: Prövningen av frågor om ansvarsförsäkringar och kompletterande säkerheter flyttas från Finansinspektionen och Strålsäkerhetsmyndigheten till Riksgäldskontoret som bereder och prövar frågan. Ärenden av principiell betydelse eller av särskild vikt prövas av i stället av regeringen.

Skälen för förslaget: Av 36 § ansvarslagen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska pröva om säkerheter för ersättningsansvaret är tillräckliga. I förarbetena till ansvarslagen anges att regeringen i vart fall under en inledande period enligt de nya reglerna bör ansvara för den slutliga prövningen av andra ekonomiska säkerheter än ansvarsförsäkring med hänsyn till de svårigheter som finns vid riskbedömningen av sådana säkerheter (prop. 2009/10:173 s. 68). I linje med förarbetsuttalandena föreslogs i det förordningsutkast som remitterades 2011 att myndighet prövar ansvarsför-

säkringen varje år och bereder frågan om övriga säkerheter som slutligt prövas av regeringen.

Samma myndighet bör pröva både ansvarsförsäkringen och de kompletterande säkerheterna eftersom dessa har ett så nära samband med varandra. Som angetts ovan i avsnittet fördelning av ansvar och uppgifter bör denna prövning ske av Riksgäldskontoret. Frågan är då om Riksgäldskontoret även ska stå för den slutliga prövningen eller om hela eller delar av prövningen ska överlätas till regeringen.

Enligt lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter (finansieringslagen) och finansieringsförordningen gäller bl.a. följande. En tillståndshavare ska betala kärnavfallsavgift till Kärnavfallsfonden. För reaktorinnehavare och i ärenden av principiell betydelse eller särskild vikt beslutar regeringen om avgiftens storlek på förslag från Riksgäldskontoret. I övriga fall beslutar Riksgäldskontoret. Motsvarande ordning bör gälla även för prövningen av säkerheter enligt ansvarslagen. Det är inte meningsfullt att alla frågor underställs regeringens prövning. Den förnyade prövningen av säkerheterna som ska ske varje år är ett sådant exempel. Om säkerheten först godtagits av regeringen, och förutsättningarna inte försämrats vid en förnyad prövning, bör denna kunna göras av Riksgäldskontoret. Att pröva säkerheterna första gången när bestämmelserna har trätt i kraft kan däremot innehålla sådana frågor av principiell betydelse eller särskild vikt som talar för att frågan ska avgöras av regeringen.

I enlighet med *Nordiska Kärnförsäkringspoolens* synpunkt vid remitteringen 2011 bör Riksgäldskontorets årliga prövning av säkerheter enligt 13–14 § inte omfatta särskilda försäkringar för transporter eftersom transportförsäkringar utfärdas under hela året i anslutning till att transporten ska ske. Det är tillräckligt att Riksgäldskontoret prövar sådana försäkringar inför varje transport eller typ av transport enligt 18 §.

I 13–14 § förtydligas att Riksgäldskontoret ska pröva både ansvarsförsäkringar och de kompletterande säkerheter som ställts. Det innebär alltså att samtliga säkerheter prövas årligen även om någon säkerhet gäller för längre tid än ett år. *SKB* påpekade nämligen att det inte framgick av det tidigare förslaget vilken myndighet som prövar andra typer av säkerheter än ansvarsförsäkringar. *SKB* påpekade också att regeringen visserligen ska underrättas om säkerheterna inte är tillräckliga men att det inte framgår vilka möjligheter regeringen har att agera

i ett sådant fall. Denna fråga är en av de många viktiga frågor som ingår i utredningens uppdrag att lämna förslag på hur prövningen av säkerheter ska ske. Med hänsyn till att detta arbete pågår ges för närvarande inte några ytterligare förslag på ändringar av bestämmelserna om prövning av säkerheter.

Sammanfattningsvis ges alltså anläggningshavarna ett stort utrymme att föreslå godtagbara former av säkerheter för Riksgäldskontoret som i sin tur bereder och prövar ärendet. Om ärendet innehåller frågor av principiell betydelse eller är av särskild vikt överlämnar Riksgäldskontoret ärendet till regeringen för prövning tillsammans med eget yttrande. Utgångspunkten är dock att säkerhetens form och villkor samt prövningen av säkerheterna ska regleras ytterligare när utredningen har redovisat sitt betänkande.

6.6 Underrättelse om otillräcklig ersättning

Förslag: Riksgäldskontoret ska underrätta regeringen och Strålsäkerhetsmyndigheten vid otillräcklig ersättning.

Skälen för förslaget: Som *Riksgäldskontoret* påpekade vid remitteringen 2011 finns det skäl för att Strålsäkerhetsmyndigheten i egenskap av tillsynsmyndighet får förstahandsinformation om säkerheten. Riksgäldskontoret ska därför underrätta både regeringen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Bestämmelsen om underrättelse till regeringen vid otillräcklig ersättning berör frågor om skaderegleringssystemet. Med hänsyn till det pågående arbetet inom denna utredning föreslås för närvarande inte några ytterligare ändringar i bestämmelsen.

6.7 Avgifter

Förslag: Strålsäkerhetsmyndigheten och Riksgäldskontoret ska ta ut avgifter för prövning av ärenden och tillsyn över ansvarslagen och ansvarsförordningen.

Skälen för förslaget: I 56 a § ansvarslagen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för prövning och tillsyn enligt lagen och anslutande föreskrifter. Med stöd av bemyndigandet kan avgifter tas ut för myndigheters arbete med att pröva ansvarsförsäkringar och andra säkerheter som anläggningshavare är skyldiga att ha enligt lagen. Avgifter får också tas ut för andra prövningar som behövs enligt lagen och för att utöva tillsyn över skadeståndsansvaret (prop. 2010/11:149).

Strålsäkerhetsmyndigheten bör ges rätt att ta ut avgifter för tillsyn och ansökningsavgifter för tillståndsprövning enligt 24 och 31 §§ ansvarslagen. Bestämmelser om detta införs i 4, 5 och 11 §§ förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. I 27 § ansvarsförordningen införs en upplysning om var bestämmelserna om avgift finns.

De tillsynsobjekt som faller under ansvarslagen sammanfaller i huvudsak med det kollektiv av olika kärntekniska anläggningar som Strålsäkerhetsmyndigheten redan i dag utövar tillsyn över enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Någon ny indelning behövs därför inte i förordningen om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. En hänvisning görs i stället i 11 § till ansvarslagen och ansvarsförordningen och en justering av tillämpliga avgiftsnivåer görs i 11 § 1–2, 4, 6 och 8–9. Tillsynsavgiften har fördelats per tillämplig verksamhet och differentierats med utgångspunkt i verksamhetens omfattning och risk för påverkan på omgivningen. För någon eller några av anläggningarna kan den risk som är förenad med verksamheten vara så liten att det är motiverat att i det enskilda fallet besluta att ansvarslagen inte ska tillämpas, vilket innebär att tillsyn inte behöver bedrivas och att avgiften sätts ned till noll.

Som nämnts ovan i avsnittet fördelning av ansvar och uppgifter ska Strålsäkerhetsmyndigheten fortsatt ha ansvar för uppgifter som kräver kunskap inom det kärntekniska området, vilket innebär att pröva ansökningar om att en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en anläggningshavare, ansökningar om lägre ansvarsbelopp för vissa anläggningar och transporter samt utfärda transportcertifikat. Någon ansökan om att en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en anläggningshavare eller om lägre ansvarsbelopp har ännu inte prövats av Strålsäkerhetsmyndigheten. Ansökningar om lägre ansvarsbelopp kommer att göras och det kan inte uteslutas att det även kan bli fråga om att en transportör ska vara ersättningsansvarig i stället för en anläggningshavare. För sådana prövningar behöver ansökningsavgifter föras in i 4–5 förordningen om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. Av 6 § i förordningen framgår att om prövningskostnaden väsentligen överstiger dessa belopp kan myndigheten besluta om en tilläggsavgift med 1 300 kronor per timme. Uppgiften att utfärda transportcertifikat och samverka med Riksgäldskontoret hanteras inom ramen för tillsynen.

Riksgäldskontoret bör ges rätt att ta ut avgifter för ärenden om prövning av säkerheter enligt 14 och 16 §§, och särskild försäkring för transporter enligt

18 § samt för tillsynsuppgifter. Riksgäldskontoret ska besluta om avgifternas storlek som ska tas ut med full kostnadstäckning. Bestämmelse om Riksgäldskontorets avgiftsuttag finns i 26 §.

6.8 Överklagande

Förslag: Ärenden enligt ansvarsförordningen ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för förslaget: I det utkast till förordning som remitterades 2011 föreslogs att en myndighets beslut enligt förordningen skulle överklagas till regeringen. *Barsebäck Kraft AB* med flera ansåg då att överprövning bör ske till domstol och inte till regeringen. Målsättningen har sedan länge varit att regeringen i minsta möjliga utsträckning ska handlägga ärenden som inte kräver ett ställningstagande av regeringen som politiskt organ (se bl.a. prop. 1983/84:120).

Staten har förstås ett intresse av att ställda säkerheter är betryggande eftersom ansvaret i slutändan annars kan hamna på staten. Detta intresse tillgodoses i tillräcklig utsträckning genom den föreslagna möjligheten för Riksgäldskontoret att överlämna ärenden av principiell betydelse eller annars av särskild vikt till regeringen. Ambitionen är också att säkerhetens form och villkor samt prövningen av säkerheterna ska regleras ytterligare när utredningen har redovisat sitt betänkande. Avsikten är alltså att bedömningen av om en säkerhet är godtagbar så långt möjligt ska vara reglerat i författning. Vid en sammanvägd bedömning bör därför beslut enligt förordningen överklagas till domstol.

Nästa fråga är då vilket domstolsslag som ärenden ska överklagas till. Talan om ersättning enligt ansvarslagen väcks enligt 58 § vid mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Av 58 § tredje stycket framgår att mål om ersättning handläggs enligt de bestämmelser som gäller för stämningssmål enligt miljöbalken. Beslut i frågor inom det radiologiska området överklagas till allmän förvaltningsdomstol eller regeringen. (Se 10 kap. 2 § strålskyddslagen (2018:396), 9 kap. 2 § strålskyddsförordningen (2018:506), 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och 24 a § förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet.) Utredningen om ny kärntekniklag föreslår också att beslut överklagas till förvaltningsdomstol eller regeringen (SOU 2019:16 s. 52–53).

Ärenden enligt ansvarslagen rör skadeståndsrättsliga bedömningar av vilket belopp en skadelidande ska få ut från försäkring och annan säkerhet. Det är därför rimligt att sådana frågor handläggs i allmän domstol som även hanterar andra civilrättsliga tvister om skadestånd. Beslut enligt ansvarsförordningen avser inte frågan om att döma ut skadestånd utan berör frågor om vilka krav det allmänna bör ställa på säkerhetens beskaffenhet eller t.ex. en anläggnings farlighet. Sådana ställningstaganden lämpar sig bäst för allmän förvaltningsdomstol att hantera. Beslut enligt ansvarsförordningen bör därför överklagas till allmän förvaltningsdomstol. En bestämmelse om överklagande införs i 28 §.

6.9 Ikraftträdande

Förslag: Ansvarsförordningen bör träda i kraft samtidigt som ansvarslagen och kan tidigast träda i kraft den 1 januari 2021.

Skälen för förslaget: Vid det senaste partsmötet i Pariskonventionen den 22 juni 2020 informerade Italien om utvecklingen i den nationella lagstiftningsprocessen för att ratificera ändringsprotokollen. Italien har kommit långt i processen för att få nödvändig lagstiftning på plats. Deputeradekammaren (Chamber of Deputies) har godkänt utkastet till lagtext och skickat det till berörda parlamentariska kommittéer. Lagförslaget godkändes den 26 maj 2020 av de två ständiga kommittéerna som granskade det och kommer nu att hänskjutas till senaten i kammaren för diskussion och slutlig omröstning. Det finns för närvarande inte någon uppgift om när det sista steget kan genomföras men det finns goda förhoppningar om att ett godkännande kan ske inom en snar framtid.

När det står klart att alla länder är redo att ratificera ändringsprotokollen behöver NEA:s sekretariat och ett flertal parter (däribland Sverige) en tidsperiod om minst sex månader för att förbereda sig för att de nya reglerna ska träda i kraft. Med hänsyn till detta och att något datum för godkännande av lagstiftningen i Italien ännu inte har presenterats konstaterades vid partsmötet den 22 juni att en gemensam ratificering preliminärt kan ske den 1 januari 2022 eller möjligen tidigare om Italien godkänner lagförslaget inom kort.

Det mest troliga datumet för ikraftträdande av ansvarsförordningen och ansvarslagen är därmed den 1 januari 2022 men beredskap finns om det blir aktuellt med ett tidigare ikraftträdande. Som *Nordiska Kärnförsäkringspoolen* m.fl. påpekat är det en fördel om ikraftträdande sker vid ett årsskifte eftersom an-

svarsförsäkringar i de flesta fall utfärdas i samband med ett årsskifte och inte under pågående försäkringsperiod. Å andra sidan kan det vara möjligt att med hjälp av övergångsbestämmelser ha ett tidigare ikraftträdande. Frågan kommer att övervägas närmare om det finns behov av ett tidigare ikraftträdande.

6.10 Övergångsbestämmelser

Förslag: Anläggningshavarna ska första gången ge in säkerheter enligt 10–12 §§ senast den 1 mars.

Skälen för förslaget: Ansvarslagen som genomför ändringsprotokollen till Paris- och tilläggskonventionen innebär en utvidgning av skadebegreppet och ett höjt ansvarsbelopp för vissa anläggningar. Som bl.a. *Ringhals AB* och *Studsвик AB* påpekat krävs en övergångsperiod för att anläggningshavarna ska få en rimlig tid att ta fram säkerheter som kan komplettera nuvarande försäkringslösningar. Punkt 3 i övergångsbestämmelserna ger en övergångsperiod om två månader från ikraftträdande av förordningen. Miljödepartementet bevakar ratifikationsprocessen som är avgörande för när lagen och förordningen kan träda i kraft och avser att ge berörda aktörer information så snart det finns något besked att ge. Övergångsperioden för anläggningshavarna att hitta kompletterande säkerheter kommer alltså i praktiken att vara betydligt längre än två månader. För det fall nuvarande ansvarsförsäkringar behöver förnyas i något avseende med hänsyn till de nya bestämmelserna i förordningen kan alltså förnyelsen behöva ske vid årsskiftet 2020/21 med hänsyn till att försäkringsperioden löper per kalenderår. Eftersom skyldigheten att ha försäkring för ersättningsansvaret redan enligt nuvarande regler uppgår till 1 200 miljoner euro och detta belopp med undantag för sena personskador täcks av ansvarsförsäkringen bör det inte vara fråga om några större förändringar av ansvarsförsäkringens villkor.

SKB har påpekat att deras anläggningar omfattas av möjligheten att ansökan om lägre ansvarsbelopp och anser att punkt 4 i övergångsbestämmelserna har fått en bra utformning som praktiskt löser frågan om vilket belopp som ska gälla till dess ansökan prövats enligt de nya reglerna.

7. Konsekvensbeskrivning

Konsekvenserna av tillträde till 2004 års ändringsprotokoll beskrivs i propositionen *Kärnkraften – ökat skadeståndsansvar* (prop. 2009/10:173 s. 114–117. Konsekvenserna av en höjning av ansvarsbeloppets storlek beskrivs också i propositionen *Ett ökat skadeståndsansvar och skärpta försäkringskrav*

för reaktorinnehavare (prop. 2017/18:244 s. 24–25). Som *Regebrådet* påpekade vid remitteringen 2011 innebär kravet på att ha en tillräcklig säkerhet för ersättningsansvaret en administrativ kostnad för berörda företag. Kostnaden för en sådan säkerhet beror förstås på vilken typ av säkerhet som väljs. Utredningen om skadereglering vid en radiologisk olycka har i uppdrag att bl.a. föreslå godtagbara säkerheter. Om utredningens förslag påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner eller företag ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas. De bestämmelser som nu föreslås om valet och prövning av säkerheter kan komma att ändras när utredningen har redovisat sitt förslag. En konsekvensbeskrivning av förslagen är därför inte ändamålsenlig att genomföra innan utredningen har redovisat sitt uppdrag.

Riksgäldskontoret och Strålsäkerhetsmyndigheten

Förslaget innebär ny verksamhet för Riksgäldskontoret och Strålsäkerhetsmyndigheten. Myndigheternas verksamhet i dessa avseenden finansieras med avgifter och innebär alltså inte några ökade kostnader för myndigheterna. Men de nya uppgifterna kan kräva viss kompetensförstärkning. Tillsyn och prövning enligt de bestämmelser som nu föreslås kräver ingående kunskaper inom juridik, ekonomi, försäkring och kärnteknisk verksamhet. Viss förstärkning inom dessa områden kan behövas inom Riksgäldskontoret och Strålsäkerhetsmyndigheten. Dessutom föreslås båda myndigheterna få tillsynsansvar. Även om behovet av tillsyns bedöms vara relativt begränsat (prop. 2009/10:173 s. 108) kan denna uppgift också kräva viss förstärkning. Strålsäkerhetsmyndigheten har tidigare med utgångspunkt från ansvarslagen och förarbetena till denna, i budgetunderlag till regeringen bedömt att de tillkommande tillsynsuppgifter som föreslås läggas på myndigheten uppgår till i storleksordningen en årsarbetskraft, vilket motsvarar en kostnad om ca 1 600 tkr per år. Tillsynen finansieras lämpligen genom en justering av de avgifter mot inkomsttitel 2551, Kärnteknisk verksamhet, som Strålsäkerhetsmyndigheten tar ut enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. Myndigheten disponerar lämpligen avgiftshöjningen genom en motsvarande anslagsförstärkning under myndighetens ramanslag ap.3 för kärnteknisk verksamhet.

Domstolar

Av 28 § framgår att ärenden om prövning av säkerheter och ansvarsförsäkring enligt 14 och 16 §§, ansvar för transportör enligt 5 §, särskild försäkring för transporter enligt 18 § och avgifter för Riksgäldskontorets prövning och tillsyn enligt 26 § kan överklagas till allmän förvaltningsrätt. Av 21 § förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten framgår att avgif-

ter även för Strålsäkerhetsmyndighetens prövning och tillsyn kan överklagas. Någon ansökan om ansvar för transportör som även är möjlig enligt nuvarande regler har aldrig inkommit. Däremot hanteras ärenden om särskilda försäkringar för transporter för de ca 150 transporter som sker per år. Överklagande av dessa ärenden har dock aldrig förekommit. Ärenden och prövning av säkerheter och ansvarsförsäkringar innehåller komplicerade frågor särskilt när säkerheterna ska ställa för första gången. Sannolikt kommer dock många av dessa första ärenden överlämnas till regeringen för prövning eftersom de innehåller frågor av principiell betydelse eller annars är av särskild vikt. De frågor som kan komma att överklagas till domstol är alltså den årliga förnyade prövningen av säkerheterna. Beroende på hur man räknar finns det ungefär ett tiotal anläggningar i Sverige som omfattas av ett krav på säkerhet enligt ansvarslagen och därmed också blir skyldiga att betala avgifter för prövning och tillsyn. Regeringen bedömer därför att den ökade ärendemängden är något som de allmänna förvaltningsdomstolarna kan klara av med befintliga resurser.